

MAKTABLARDA O‘ZBEK TILINI O‘QITISHDA ZAMONAVIY XALQARO TA‘LIM DASTURLARIDAN FOYDALANISH

Jaksilikova Nilufar

*Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat
pedagogika instituti Magistratura
bo‘limi 1-bosqich talabasi*

***Annotatsiya:** Mazkur maqolada o‘zbek tili ta‘limi jarayonida xalqaro ta‘lim dasturlarining integratsiyasi, ularning o‘quvchilarning til kompetensiyasiga ta‘siri, metodik yondashuvlar va pedagogik samaradorligi tahlil qilinadi. Jahon tajribasiga asoslangan CLIL, IB, PYP, CEFR kabi dasturlarning mahalliy maktablarda qo‘llanilishi amaliy misollar asosida yoritiladi.*

***Kalit so‘zlar:** O‘zbek tili, xalqaro ta‘lim dasturlari, CLIL, IB, CEFR, til kompetensiyasi, innovatsion metodika.*

Introduction

Zamonaviy ta‘lim tizimi globallashuv, axborot texnologiyalarining keskin rivojlanishi hamda xalqaro raqobat muhitining kuchayishi natijasida tub islohotlarni boshdan kechirmoqda. Bugungi kunda har bir milliy ta‘lim tizimi nafaqat o‘zining an‘anaviy yondashuvlariga, balki xalqaro miqyosda tan olingan, muvaffaqiyatli tajribalarni o‘zlashtirishga intilmoqda. Shu nuqtayi nazardan qaraganda, umumta‘lim maktablarida o‘zbek tilini o‘qitishda xalqaro ta‘lim dasturlarini qo‘llash dolzarb metodik va ilmiy-amaliy masalaga aylanmoqda. Xususan, CEFR (Common European Framework of Reference for Languages), CLIL (Content and Language Integrated Learning), IB (International Baccalaureate) kabi ta‘lim platformalari til o‘rganishning kommunikativ, integrativ va funksional yondashuvlarini ilgari surmoqda. Bu esa o‘zbek tilini nafaqat grammatik bilimlar tizimi, balki real hayotiy muloqot vositasi sifatida o‘rgatishga imkon yaratadi.

O‘zbek tilini zamonaviy, innovatsion yondashuvlar asosida o‘rgatish bugungi o‘quvchilarning ehtiyojlari va dunyoqarashi bilan chambarchas bog‘liq. Raqamli texnologiyalar bilan ulg‘ayayotgan avlod uchun faqatgina an‘anaviy dars uslublari yetarli bo‘lmay qolmoqda. Ular uchun til — bu nafaqat o‘qituvchi aytganini takrorlash, balki mustaqil fikrlash, muloqot qilish, loyihalarda qatnashish, o‘z fikrini bayon etish vositasi bo‘lishi kerak. Shunday sharoitda xalqaro dasturlarning ilg‘or tajribalari o‘zbek tili ta‘limida innovatsion burilishga sabab bo‘lishi mumkin.

Shuningdek, ushbu yondashuvlar orqali o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi munosabat yangicha bosqichga ko‘tarilib, dars jarayoni interaktiv va reflektiv xususiyat kasb etadi. Shu bois mazkur maqolada xalqaro ta‘lim dasturlarining o‘zbek

tili ta'limiga integratsiyalashuvi, ularning afzalliklari, amaliy qo'llanilishi hamda samaradorligi xolis tahlil qilinadi.

Methods

Tadqiqot doirasida o'zbek tilini xalqaro ta'lim dasturlariga integratsiyalash imkoniyatlari va samaradorligini aniqlash uchun bir nechta ilmiy-uslubiy yondashuvlardan foydalanildi. Metodlar tanlovi tadqiqotning kompleks xususiyatini, zamonaviy ta'lim modellarining amaliy qo'llanilishi va ularning pedagogik samaradorligini chuqur tahlil qilishga xizmat qildi.

1. Tahliliy metod (analitik yondashuv): Ushbu metod orqali CEFR (Yevropa tillari uchun umumiy tavsiyanoma), CLIL (Fan va tilni integratsiyalashgan holda o'qitish) hamda IB (International Baccalaureate) kabi xalqaro ta'lim dasturlarining asosiy didaktik va metodik tamoyillari o'rganildi. Har bir dastur asosidagi kompetensiyalar tizimi, baholash mezonlari va o'quv jarayonining tashkil etilishi tahlil qilindi. Shuningdek, o'zbek tili fanining milliy o'quv dasturi bilan solishtirildi.

2. Eksperimental metod: Tajriba-sinov ishlari Toshkent, Qarshi va Nukus shaharlaridagi uchta umumta'lim maktabida olib borildi. Har bir hududda bitta eksperimental sinf (xalqaro dastur asosida dars olib borilgan) va bitta nazorat sinfi (an'anaviy metod asosida dars o'tgan) tanlandi. Eksperimental sinflarda o'zbek tili darslari CEFR darajalari (A1–B1) bo'yicha kompetensiyalar asosida, CLIL uslubida loyihaviy ishlarga asoslangan holda olib borildi. Eksperiment 4 oy davomida amalga oshirildi.

3. So'rovnoma va intervyular (empirik usullar): Tadqiqot doirasida 45 nafar o'qituvchi va 120 nafar 6–9-sinf o'quvchilari orasida so'rovnoma o'tkazildi. So'rovnomalar orqali o'quvchilarning darsga bo'lgan munosabati, o'zbek tili ko'nikmalarining rivojlanish dinamikasi, o'qituvchilarning xalqaro dasturlarni o'zlashtirish darajasi aniqlashtirildi. Shuningdek, 10 nafar tajribali o'qituvchi bilan individual suhbatlar (intervyular) tashkil qilinib, ularning subyektiv fikrlari va kuzatishlari asosida sifatli tahlillar qilindi.

4. Taqqoslama metod (komparativ tahlil): Olingan natijalar asosida xalqaro metodlar asosida olib borilgan darslar bilan an'anaviy metodlar qo'llanilgan sinflardagi o'quvchilarning natijalari taqqoslandi. Bu orqali zamonaviy dasturlar asosida o'qitilgan guruhlar o'zbek tilini egallashda qanday o'zgarishlarga erishgani aniqlab berildi.

5. Pedagogik kuzatuv: Eksperimental jarayon davomida darslar muntazam kuzatilib, o'quvchilarning faolligi, o'z fikrini ifodalash ko'nikmalari, darsda ishtirok

etish darajasi, topshiriqlarni bajara olish qobiliyati singari omillar asosida sifatli tahlillar olib borildi. Kuzatuvlar videoyozuvlar yordamida ham hujjatlashirildi.

Results

Tadqiqot natijalariga ko'ra:

- **CEFR asosidagi yondashuvda** o'quvchilarning lisoniy va kommunikativ malakalari an'anaviy usullarga nisbatan 35% ga oshdi.
- **CLIL modeli asosida** tarix, geografiya kabi fanlar bilan integratsiyalashgan holda o'zbek tilini o'rgatish tilga qiziqishni orttirgan.
- **IB Primary Years Programme (PYP)** modellarida o'zbek tilini o'rgatish loyihaviy ishlarga asoslanib, o'quvchilarda mustaqil fikrlashni shakllantirgan.
- O'qituvchilarning 82% i zamonaviy metodikalarning afzalliklarini tan olgan va ularni dars amaliyotiga qo'shishga tayyor ekanini bildirgan.

Discussion

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, xalqaro ta'lim dasturlari asosidagi o'qitish metodlari nafaqat o'zbek tilining samarali o'zlashtirilishini ta'minlaydi, balki o'quvchilarni tanqidiy va ijodiy fikrlashga undaydi. Shuningdek, ushbu metodlar maktabda kompetensiyaviy yondashuvni mustahkamlab, o'quvchini markazga qo'ygan ta'lim modelini yaratishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, bu jarayonda muhim bo'lgan pedagoglar malakasini oshirish, milliy dasturlarni xalqaro standartlarga moslashtirish va o'quv resurslarini yangilash zarurati mavjud.

Xulosa

O'zbek tilini xalqaro ta'lim dasturlari asosida o'rgatish o'quvchilarning til ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Bunday yondashuvlar maktab ta'limining sifatini oshirishga xizmat qilishi barobarida, o'zbek tilini global ta'lim makoniga integratsiya qilishda ham muhim qadam hisoblanadi. Kelgusida CLIL va CEFR asosidagi metodik qo'llanmalarni ishlab chiqish, o'qituvchilar uchun treninglar tashkil qilish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Marsh, D., & Langé, G. (2000). *Using Languages to Learn and Learning to Use Languages*. Finland: University of Jyväskylä.
2. Council of Europe (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*.
3. Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. (2010). *CLIL: Content and Language Integrated Learning*. Cambridge University Press.
4. International Baccalaureate Organization. (2020). *IB PYP Curriculum Framework*.
5. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. (2023). O'zbek tili fani davlat ta'lim standarti.